

Schultz Márton: A magánélethez való jog magánjogi értelmezése és határterületei

Budapest, ORAC, 2023, ISBN 978 963 258 602 1, 248 oldal

FRÁTER-BIHARI PETRA*

Schultz Márton *A magánélethez való jog magánjogi értelmezése és határterületei* című könyve 2023-ban, tíz évvel a Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) keletkezése után jelent meg az ORAC Kiadó gondozásában. Az összesen tizenegy fejezetből álló mű a magánélethez való jog értelmezési nehézségeit és a személyiségi jogok védelmével összefüggésben felmerülő dogmatikai és szabályozási problémákat mutatja be, amelyekre igyekszik megoldási javaslatokat is megfogalmazni. A kötet külön érénye a külföldi és a hazai joggyakorlatot bemutató elemzés. Utalni kell Halász Csenge szintén 2023-as monográfiájára,¹ amelyben a vizsgált jogtárgy azonos, azonban a téma megközelítése eltérő, hiszen Halász a magánélethez való jog keresztülfekvő jellegét hangsúlyozza, míg Schultz a magánélethez való jog saját, önálló magánjogi jelentéstartalmát kívánja meghatározni, kiemelve, hogy a magán- és az alapjogi védelem hasonló jogtárgyat helyez védelem alá, de a védelmi mechanizmus eltérő, így elválasztható az alkotmányjogi magánélet-fogalomtól vagy más nevesített személyiségi jogoktól.

A magánélethez való jog csak a rendszerváltást követő években jelent meg nemzeti jogunkban, és tartalma az azóta eltelt harminc évben folyamatosan formálódott. A társadalom, az egyén és az állam hármásának helyzete nemzetközi szinten is jócskán megváltozott – az egyénnek a demokratikus államban betöltött pozícióját, érdekeit és az ezekkel kapcsolatos jogvitákat az egyes államok más-más módon dolgozzák fel napjainkban. A digitalizáció korában a magánélethez való jog és a privát szféra védelme talán még inkább jelentőséggel bír. Minden egyénnek szüksége van egy olyan térre, amely szent és sérthetetlen, abba harmadik fél vagy az állam nem avatkozhat be. De mit értünk egyáltalán magánélethez való jog mint személyiségi jog alatt? Mennyiben más a magán-, az intim és az egyéni (szociális) szféra? Miért indokolt a személyiségi jogok, így a magánélethez való jog alkotmányos (alapjogi) és magánjogi védelmét egymástól különválasztani? Netán el kell fogadnunk a személyiségi jogok alapjogiasodását? És mi a helyzet a személyiségi jogok vagyoni vonatkozásaival és az ún. gazdasági személyiségi joggal?

Az ilyen és hasonló kérdések megválaszolása nem könnyű. A személyiségi és a személyhez fűződő jogok védelme komplex, több jogszabályt érintő kérdéskör. Egyes szabályok a Ptk.-ba, míg mások külön jogszabályba kerültek, továbbá néhol a fogalmak duplikálódásának lehetünk szemtanúi. Ez utóbbi nehezíti a megfelelő jogértelmezést és jogalkalmazást, kiváltképp, ha a

* PhD-hallgató, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

¹ HALÁSZ Csenge: *A magánélethez való jog*. Miskolc, Bíbor, 2023.

jogalkotó esetenként maga is eltérően értelmez egyes hasonló fogalmakat. Különösen igaz ez a magánélethez való jogra, hiszen e nevesített személyiségi jog oltalma érdekében a hazai jogalkotó önálló jogszabályt hozott létre, a magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvényt.

A magánélethez való jog értelmezési és alkalmazási nehézségei egyértelműen kirajzolódnak a kötetből. A könyv olyan alapproblémákat azonosít és dolgoz fel, amelyek áthatják a személyiségvédelem rendszerét – ideértve a gazdasági személyiségi jogokat is –, valamint a magánélethez való joggal, annak védelmével szorosabb vagy éppen lazább kapcsolatban állnak.

Az összesen tizenegy fejezetből és számos kisebb alfejezetből álló kötet tagolása átlátható, arányos, az egyes gondolati egységek logikusan követik egymást. Schultz már a problémafelvetés során rögzíti azt a három gondolati síkot, amelyeken vizsgálja a magánélethez való jog fogalmát, értelmezését és határterületeit. Az első egységbe a magánélethez való jog alkotmány- (alapjogi) és magánjogi értelmezése tartozik (19–78. oldal). Kiválóan világít rá – mind az Alkotmánybíróság, mind más államok alkotmánybíróságainak döntései alapján –, hogy noha az egyes (nevesített) személyiségi jogok alapjogként rendszerint megjelennek a nemzeti alkotmányokban, alaptörvényekben, az általuk védett jogtárgy nem feltétlenül azonos. A magánélethez való jog magánjogi értelmezése bővebb, szélesebb spektrumú, mint annak alapjogi értelmezése. Schultz nem csupán a magánélethez való jogot vizsgálja: az alkotmánybírósági határozatok révén szinte valamennyi személyiségi joggal foglalkozik. A könnyebb szemléltetés érdekében táblázatokkal igyekszik bemutatni a német alkotmánybíróság gyakorlatát – összehasonlítva a hazaiával –, és az elemzés fókuszát az általános személyiségi jogra, az emberi méltósághoz való jogra és a különös személyiségi jogra helyezi (33–35. oldal). Itt teszi fel és válaszolja meg azt a kérdést is, hogy mit értünk egyáltalán magánélethez való jog alatt, milyen egységekre bonthatjuk az egyén magánélethez való jogát, amely a német jogban megfeleltethető az általános személyiségi jognak. Schultz a szféraelmélet bemutatásával szemlélteti, hogy voltaképp a magánélethez való jog három alegységből áll: az intim, a magán- és az egyéni (szociális) szférából.² Vizsgálja az egyes jogkövetkezmények alkalmazásának kérdését, különös tekintettel a sérelemdíjra (68–69. oldal), továbbá külön fejezetet szentel a közéleti szereplők magánélethez való jogának is.

A második gondolatkörbe a magánélettel összefüggő személyiségi jogok vizsgálata tartozik, valamint itt mutatja be azt is, hogy milyen problémákhoz vezet a személyiségi jogok jogtárgyalapú tipizálása, és az miért nehezíti meg az új személyiségi jogi vonatkozások elismerését, például a magánélethez való jogét (79–188. oldal). Ebben a szerkezeti egységben még inkább kirajzolódik, hogy az egyes nevesített személyiségi jogok védelme mennyiben tér el attól függően, hogy alkotmányjogi (alapjogi) vagy magánjogi aspektusból közelítünk-e hozzájuk. A vizsgált személyiségi jogok közül a képmáshoz való jog megsértése esetén gyakran sérül a privát szféra. A névjog bemutatása során domborodik ki leginkább az eltérő értelmezés és védelem, míg a személyes adatok védelméhez való jog – hasonlóan a magánélethez való joghoz – viszonylag újonnan kodifikált jogosultság, ezért átfedést mutat a privát szférával és más személyiségi jogokkal. A könyvben megjelennek továbbá egyes nem nevesített, de a bírói gyakorlat által tartalommal, jelentéssel felruházott más, nevesített személyiségi jogokból levezethető jo-

² Lásd még GÖRÖG Márta: Gondolatok a személyiség magánjogi védelme körében. In MENYHÁRD Attila – GÁRDOS-OROSZ Fruzsina (szerk.): *Személy és személyiség a jogban*. Budapest, Wolters Kluwer, 2016, 102–104.

gosultságok is, például az egészséghez, a munkához és a teljes családban éléshez való jog. A nem nevesített személyiségi jogok tekintetében – a könnyebb rendszerezhetőség és tipizálás érdekében – Schultz egyfajta csoportosítást is végez (168. oldal).

Végül a harmadik szerkezeti egységben a szerző a személyiségi jogok tágabb értelemben vett vagyoni vonatkozásaival foglalkozik, mindazokkal a kérdésekkel, amelyek a gazdasági személyiségi jog részét képezhetik (189–233. oldal). Ez az egység összesen három nagyobb területre fókuszál. Egyrészt érinti a személyiségi jegyek kereskedelmi felhasználásának terjedelmét, összefüggéseit a nem vagyoni és a magánéleti személyiségi jogi vonatkozásokkal, valamint a képmás jogellenes reklám célú felhasználását például a nézettség vagy a kattintások növelése érdekében. Másrészt górcső alá veszi a személyes adatok vagyoni értékét, azok ellenszolgáltatási jellegét a digitális környezetben megvalósuló automatizált adatkezelések esetében, aminek kapcsán egyértelműen rögzíthetjük – utalva az általános adatvédelmi rendeletben foglaltakra³ –, hogy a személyes adat nem képezheti ellenszolgáltatás tárgyát, azzal nem „fizethet” a jogosult. Schultz ezt az adatvédelmi elvet kidomborítja egyrészt a rendelet 7. cikk 4. bekezdésére hivatkozva, másrészt utal az Európai Adatvédelmi Testület iránymutatására is,⁴ amely a rendelettel egyezően, elvi alapon zárja ki annak lehetőségét, hogy a személyes adat vagyoni értékkel bírjon online szolgáltatás igénybevétele során. Harmadrészt vizsgálja a személyiségi jog által nem védhető egyes jogtárgyakat, például az üzleti titkot, a kereskedelmi nevet és a címerket, amelyek esetében az emberi méltósághoz és a magánélethez való jog nem értelmezhető. Schultz kitért továbbá a domainnevekre, a *know-how*-ra és a jelmondatokra is, amelyek bár a védelem tárgyaiként értelmezhetők, esetükben jelentősen nagyobb a jogosult és a védendő jogtárgy közötti távolság.

A kötet végkövetkeztetése talán a következőképpen határozható meg: a magánélethez való jog és annak szabályozása az utóbbi évtizedekben jelentősen megváltozott, de napjainkban – a digitalizáció által mélyen áthatott világban – a jelentősége talán nagyobb, mint valaha. Ennek érdekében elengedhetetlen az egyértelmű jogi terminusok alkalmazása, azok jelentésének pontos meghatározása, azonban ennek eléréséhez az szükséges, hogy a vizsgált következtetések, pontatlanságok, esetleges szabályozási kettősségek megszűnjenek. Ilyen fogalomzavarként vagy duplikációként értékelhető például a magánélet védelméről szóló törvénynek az a szakasza, amelyik rögzíti, hogy a magánélethez való jog részét képezi a magánélet, a családi élet és az otthon védelme, valamint a kapcsolattartáshoz fűződő jogok (1. §), mert a jogalkotó a „magánélet” kifejezést kétszer használta, fogalommal igyekezett definiálni a fogalmat, ami a jogalkalmazás során jogbizonytalansághoz, félreértésekhez vezethet. De homályos jogfogalomnak tekinthető a családi élet tiszteletben tartásához való jog is, amelyet sem a magánélet védelméről szóló törvény, sem az Alaptörvény nem határoz meg, a jelentésére csupán más jogviszonyokból lehet következtetni.

Összegzésképpen: a kötet azt a kérdéskört vizsgálja, hogy amennyiben a magánélethez való jog önálló magánjogi tartalommal, jelentéssel bír, annak mi a valódi tartalmi magja, mi-

³ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről.

⁴ Vö. EDPB 5/2020 iránymutatás a 2016/679 rendelet szerinti hozzájárulásról, 26. bekezdés.

ben és mennyiben különbözik az alkotmányjogi (alapjogi) magánjogfogalomtól, más nevesített személyiségi jogoktól, továbbá hogy a magánéletet említő különböző rendelkezések mögött hogyan alakítható ki egységes fogalomhasználat, elkerülve a duplikációt és a jogalkalmazás megnehezítését.⁵ A *magánélethez való jog értelmezése és határterületei* című kötet hiánypótló jellege és újszerűsége vitathatatlan, célját – vagyis egyrészt annak bemutatását, hogy mely életviszonyokban lehet releváns a magánélethez való jog, másrészt azt, hogy a jelenlegi szabályozási környezetben milyen következtetések, esetleg pontatlanságok jelennek meg – egyértelműen megvalósítja. Schultz több ponton igyekszik a feltárt problémákra javaslatot tenni, amely módosítások megfontolandók lehetnek a jogalkotó számára.

---

⁵ Például Magyarország Alaptörvénye, a Ptk. és a magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvény.